

Van botsing in The Oval Office naar Vrede

Wie gedroeg zich als eerste lomp in de meeting van vrijdag 28 februari 2025? Dat is een relevante vraag, voordat men conclusies trekt op basis van persoonlijke voorkeuren. Zelensky was rusteloos, met veel beweging in zijn bovenlijf en veel non-verbale expressies op zijn gezicht. Het sprak boekdelen. Wanneer Trump iets zei over “het regelen van een deal” of “het beëindigen van de oorlog”, gebeurden er steevast enkele van de volgende dingen op het gezicht van Zelensky simultaan. Zijn wenkbrauwen gingen omhoog, de mond kneep een beetje samen, het voorhoofd gerimpeld, de ogen draaiden naar boven en oogcontact met Trump werd vermeden. Tijdens overige delen van het gesprek draaiden zijn ogen veel, was zijn bovenlichaam en met name zijn hoofd erg onrustig en beaamde hij nooit de woorden van Trump met instemming wanneer Trump sprak over vrede. Er was een duidelijk opbouw waarneembaar in de mate waarin Zelensky zich ergerde aan de woorden van Trump danwel het eenvoudigweg met hem oneens was. Het begon vrijwel direct aan het begin van het interview, waarin Zelensky meerdere malen sprak over “veiligheidsgaranties” en over “Rusland als dader en initiator van de oorlog”. Niemand zal dat laatste tegenspreken, maar Trump liet meerdere keren weten, dat het bij het maken van een deal niet gaat om het geven van de schuld en dat veiligheidsgaranties pas na het maken van een deal komen. Dat ging zo een aantal keer heen en weer, waarna je Trump steeds bedenkelijker ziet kijken, met de ogen wat naar beneden gericht, meestal een teken dat iemand nadenkt of tot zichzelf spreekt, de gehoorde woorden van de ander overwegende. Zelensky bouwt het op en wordt steeds assertiever, waarbij, na een tijdje de lippen op elkaar geperst te hebben, losbarst. Als je het begin van het interview enkele keren hebt gezien, wordt de reactie van Trump op een gegeven moment begrijpelijk. De maat is vol. En impliciet heeft Zelensky dan al een paar keer aangegeven, dat hij zich feitelijk distantieert van de aanpak van Trump. Dat is gegeven de omstandigheden en volgens diplomatieke normen totaal onbestaanbaar en mediatechnisch onbegrijpelijk.

Hieronder een mogelijke verklaring waarom hij zich zo opstelde.

1. Hij wist op voorhand dat hij weinig te vertellen had. Trump had van tevoren heel duidelijk gemaakt, wat zijn wensen waren en hoe hij het conflict wenste op te lossen. Hij wilde een mineralendeal. Oekraïne zit vol met zeldzame mineralen en metalen en die zouden in gezamenlijkheid kunnen worden geëxploiteerd. Daarbij zouden niet Amerikaanse militairen naar Oekraïne gaan, maar civiele mensen om deze mineralen uit de mijnen te halen, raffineren, transporteren en verhandelen. In de normale wereld heet het, dat handel drijven bevorderlijk is voor vrede. Omgekeerd is dat, nu de deal geklapt is, ook het geval. Daarover later meer. Terug naar Zelensky. Hij had niets te winnen. Hij wil door met de strijd, die honderdduizenden het leven heeft gekost maar hem aan de macht houdt. Immers, Zelensky heeft politieke tegenstanders uitgeschakeld en heeft verkiezingen opgeschort, “omdat Oekraïne in oorlog verkeert”. Zolang er oorlog is, is Zelensky aan de macht. Ook om die reden heeft hij niet heel veel reden om snel naar vrede toe te werken.

2. Als Trump en Vance het grove optreden van Zelensky geen weerstand hadden geboden, dan had Zelensky er sterk op gestaan in de media. Zelensky moest dus wel stoer doen. Deed hij dat niet, dan zou hij er in de media zwak uitzien en Trump sterk. Dus dat was de enige optie voor Zelensky.
3. Maar Trump en Vance lieten zich niet en plein public de les lezen. Daar zijn zij niet de persoon naar, dus dat kon Zelensky verwachten. Maar ze moesten wel zo reageren, anders hadden zij er zwak op gestaan in de media en dan hadden de media kunnen opschrijven, dat Zelensky als sterke leider Trump de les leest. En nu kunnen de media schrijven, dat Trump een hork is. En zo geschiedde.

Had Zelensky vooraf steun van Europa op zak?

Het is heel goed denkbaar, dat Europese leiders, zoals NAVO-leider Rutte, Macron, Starmer en de nieuwe Duitse bondskanselier Merz op voorhand Zelensky hebben opgejut en bepaalde zaken hebben beloofd. Dat ligt namelijk in de lijn van eerdere uitspraken van vrijwel alle Europese leiders, die door willen gaan met de strijd tegen Rusland. Dat hebben ze namelijk allemaal in verschillende bewoordingen meermaals gezegd. Je zou van alles kunnen tegenwerpen maar feit blijft, dat “Oekraïne steunen” synoniem is aan een stapje voor stapje escaleren van een conflict met Rusland. Dat gaat geleidelijkerwijs maar vroeger of later volgt de laatste, in de ogen van Europese leiders “onvermijdelijke”, stap: oorlog met Rusland. En dat is uiterst onverstandig en zal fataal voor Europa blijken. Of Zelensky nu voorafgaand aan de meeting in The Oval Office of achteraf steun heeft van Europa, maakt voor het vervolg niet veel uit.

Gevolgen van militair conflict met Rusland voor Europa

Laten we ervan uitgaan, dat Zelensky na het klappen van een deal met Trump, support krijgt (houdt) van de Europese leiders. Op papier is Europa militair sterker dan Rusland. Maar politiek is Europa zeer verdeeld. Belangrijker, een oorlog met Rusland zal ongeveer hetzelfde verloop krijgen als de invasie van Napoleon en de Duitse invasie van Rusland in 1812 respectievelijk 1941. Militair overwicht is, zo leert de geschiedenis, geen garantie voor victorie. En als Europa wel als winnaar uit de bus komt, dan kan er ook nog sprake zijn van een Pyrrhusoverwinning.

Europa zal daar economisch, militair en moreel uiterst verzwakt uitkomen. Vervolgens kunnen de Europese leiders Trump de schuld in de schoenen schuiven. Trump heeft immers, na eerdere aankondigingen, toegezegd dat de VS zich uit Europa terug zullen trekken. Vanuit Amerikaans perspectief geheel logisch. De VS wil niet langer investeren in de veiligheid van Europa en al helemaal niet, als Europa een militair eigen koers vaart, die lijnrecht tegen de Amerikaanse ingaat. Wie niet horen wil, moet voelen. Bij een Europese nederlaag krijgt Amerika, Trump voorop, de schuld en zullen vroeger of later de VS moeten ingrijpen. Het ligt voor de hand, dat de VS dat, voor de derde en laatste keer, zullen doen.

De huidige Europese perceptie

Het wonderlijk is, dat in de media en bij het publiek de situatie anders wordt gepercipieerd. Trump wordt vrij breed als de kwade genius gezien in deze, naast Poetin uiteraard. Dat getuigt echter van weinig historisch besef, een gebrek aan diplomatiek inzicht, een getroebleerde kijk

op het militair en economisch evenwicht en vooral weinig begrip van hoe je zinvol en effectief toewerkt naar het belangrijkste: vrede.

Vergelijking met de situatie vlak voor WO I

De huidige situatie wordt in de media en door het publiek regelmatig vergeleken met de situatie eind jaren 1930 met een vrij eenvoudige en kortzichtige vergelijking van Poetin met Hitler. We leven in een post-Sovjettijdperk en voorafgaand aan het communistische tijdsgewricht heeft Rusland zelden of nooit Europa binnengevallen en al helemaal niet op eigen initiatief West-Europa. U zou kunnen tegenwerpen, dat Russische troepen in 1814 Parijs bereikten, na de val van Napoleon. Dat was echter wel, nadat Napoleon eerst Rusland binnenviel en pas op verzoek van West-Europese mogendheden deed Rusland mee aan de finale strijd tegen Napoleon in Waterloo. Verder heeft Rusland in de 19^e eeuw Ottomaanse gebieden binnengevallen om religieus-ideologische redenen en omwille van controle over de Bosporus en de Dardanellen. Leningen van Frankrijk en Engeland hebben het Ottomaanse Rijk in de tweede helft verder verzwakt, totdat in 1881 uiteindelijk de Ottomanen hun financiële zelfbeschikking verloren met de oprichting van de OPDA (de Ottoman Public Debt Administration). De verzwakking van het Ottomaanse Rijk en de uiteindelijke val ervan is dan ook niet geheel en alleen aan het Tsaristische Rusland toe te rekenen.

Europese publieke opinie

Een andere vergelijking met de situatie vlak voor WO-I is de publieke opinie. Vlak voor de Eerste Wereldoorlog heerste in Duitsland een jubelstemming en aan de Franse en Britse zijde heerste vooral de idee: Deze oorlog zou de oorlog zijn om alle oorlogen te beëindigen (H.G. Wells) en het zou een campagne worden van zes weken. De realiteit was heel anders: miljoenen doden in een bloeddorstige strijd van vier jaar waarbij en passant drie keizerrijken ten onder gingen: Habsburgse keizerrijk, Duitse keizerrijk en Russische keizerrijk. Vier, als we de val van het Ottomaanse Rijk meerekenen. (Het Ottomaanse Rijk capituleerde in 1918 tegenover de geallieerden, na aan de kant van de Centrale Mogendheden te hebben gestreden en viel definitief in 1922.)

Ook nu wordt er vrij luchtig gedaan over een openlijke militaire confrontatie tussen Europa en Rusland. Daarbij is het nog maar de vraag, wat we precies onder “Europa” dienen te verstaan. Is dat EU plus VK of een aantal EU-landen of toch weer iets anders? De vraag alleen al legt een onderlinge verdeeldheid aan het daglicht, die Moskou ook niet onopgemerkt zal zijn gebleven. Echter, bij het Hudson Institute op 1 maart 2025 zei Kaja Kallas, de Estlandse hoge vertegenwoordiger van de EU, dat Europa niet moet denken dat Rusland niet verslagen kan worden doordat het groter is. Kallas vergat de harde lessen die onder andere Napoleon leerde: Rusland is vooral territoriaal groot. Russische legers en burgers kunnen zich eindeloos terugtrekken totdat de indringer moe gestreden doodvriest en van honger omkomt. Deze oorlogstaal laat zich vergelijken met de propaganda voorafgaand aan de Eerste Wereldoorlog.

De weg naar Vrede

Feitelijk had Trump de weg naar vrede geopend. Dat heeft Zelensky, al dan niet aangemoedigd door een of meerdere Europese leiders, getorpedeerd. Je kan het vrijwel niet oneens zijn met de

notie, dat Trump vol inzette op een vredesdeal. Daar was hij al tijden heel vocaal over en hij onderbouwde dat ook. Je mag het met dat hoofddoel van zijn plan oneens zijn, maar je kan niet ontkennen, dat bij Trump van meet af aan vrede voorop stond.

Dat ligt bij Zelensky en de Europese leiders totaal anders. Ook dat valt feitelijk niet te ontkennen. Die hebben nooit gesproken over “aan tafel gaan”, “vrede” of “onderhandelingen” maar louter over “steun”(i.e geld en of wapens) en een militaire nederlaag voor Rusland.

Terug naar het gedrag van Zelensky en Trump's reactie

Als je naar beweegredenen zoekt zijn, naast de (non)verbale communicatie, de gevolgen vaak een goede zoekrichting voor wat, in iedere geval voor een van de partijen, de bedoelingen waren. Of, zoals Franklin D. Roosevelt het ooit verwoordde: “In politics, nothing happens by accident. If it happens, you can bet it was planned that way.”

Nu we logischerwijs hebben kunnen uitsluiten, dat Trump wilde dat het gesprek zo liep, kan er maar een iemand zijn die wel wilde dat het gesprek deze wending nam en dat is Zelensky. Door Trump te provoceren, kon er geen sprake meer zijn van een negotiated peace deal maar moet de strijd tegen Rusland op de een of andere manier worden voortgezet. Gesteund door Europa. Inmiddels is het 3 maart en zijn de geluiden van de Europese leiders eensluidend. En Zelensky zinspeelde daar aan het begin van het gesprek met Trump in The Oval Office al op. Eerlijk gezegd had een mildere reactie van Trump weinig of misschien wel geen verschil gemaakt. Trump had er in ieder geval, zelfs als er toch een deal was gekomen, PR-technisch niet mooi op gestaan. En de vraag was dan ook geweest, of Zelensky een betrouwbare partner zou zijn gebleken.

Opiniestuk van:

Marcus Rolloos, voorzitter Wetenschappelijk Bureau Da Vinci